

На основу члана 46. став 3, члана 48. став 2, члана 50. став 4. и члана 52. став 5. Закона о климатским променама („Службени гласник РС”, број 26/21),

Министар заштите животне средине доноси

ПРАВИЛНИК

О ВЕРИФИКАЦИЈИ И АКРЕДИТАЦИЈИ ВЕРИФИКАТОРА ИЗВЕШТАЈА О ЕМИСИЈАМА ГАСОВА СА ЕФЕКТОМ СТАКЛЕНЕ БАШТЕ

1. УВОДНЕ ОДРЕДБЕ

Предмет уређивања

Члан 1.

Овим правилником прописују се захтеви које морају да испуне верификатори, процедура и критеријуми верификације, садржина извештаја о верификацији; подаци релевантни за оцену компетентности за спровођење верификације, оцену поступка верификације као и утврђивање испуњености захтева за верификаторе; захтеви у погледу састава тима за оцењивање, компетентности оцењивача који оцењује верификатора, односно вође тима, члана тима и особа које доносе одлуке о додели, проширењу или обнављању акредитације, као и захтеви које морају да испуне технички експерти које Акредитационо тело Србије може да укључи у оцењивачки тим; форма и садржај извештаја о реализацији радног програма.

Обим примене

Члан 2.

Одредбе овог правилника примењују се на верификацију података о емисијама гасова са ефектом стаклене баште (у даљем тексту: GHG) који су садржани у извештајима о емисијама GHG из постројења и ваздухоплова.

Значење израза

Члан 3.

Поједини изрази употребљени у овом правилнику имају следеће значење:

1) *акредитација* је потврда Акредитационог тела Србије (у даљем тексту: АТС) да верификатор испуњава захтеве утврђене хармонизованим стандардима у складу са законом којим се уређује акредитација и захтеве утврђене у овом правилнику за спровођење верификације извештаја оператера постројења (у даљем тексту: оператер) и оператера ваздухоплова;

2) *аналитичке процедуре* су анализе флукуације и трендова података, укључујући анализе односа који нису у складу са другим релевантним информацијама или који одступају од предвиђених вредности;

3) *верификација* је активност коју спроводи верификатор ради издавања извештаја о верификацији у складу са овим правилником;

4) *водећи оцењивач* је оцењивач који сноси свеукупну одговорност за оцењивање верификатора у складу са овим правилником и прописима којима се уређује акредитација;

5) *водећи проверавач* је проверавач задужен за вођење и надгледање верификационог тима, који је одговоран за спровођење верификације и извештавање о верификацији извештаја оператера или оператера ваздухоплова;

6) *детекциони ризик* је ризик да верификатор не открије материјалну нетачност;

7) *извештај оператера или оператера ваздухоплова* је годишњи извештај о емисијама GHG које подноси оператер или оператер ваздухоплова у складу са законом којим се уређују климатске промене;

8) *интерна верификациона документација* је сва интерна документација коју је верификатор прикупио ради бележења свих документованих доказа и образлагања свих активности спроведених у оквиру верификације извештаја оператера или оператера ваздухоплова;

9) *инхерентни ризик* је подложност параметара у извештају оператера или оператера ваздухоплова нетачностима које би појединачно са другим нетачностима могле бити материјалне, пре него што се узме у обзир ефекат повезаних контролних активности;

10) *компетентност* је способност примене знања и вештина за спровођење активности;

11) *контролне активности* су поступци или мере које оператер или оператер ваздухоплова примењује како би ублажио инхерентне ризике;

12) *контролни ризик* је подложност параметара у извештају оператера или оператера ваздухоплова нетачностима које би могле бити материјалне појединачно или са другим нетачностима и које контролни систем неће спречити или открити и исправити правовремено;

13) *контролно окружење* је окружење у коме функционише систем интерне контроле и у коме све активности руководства оператера или оператера ваздухоплова указују на постојање овога система интерне контроле;

14) *локација за потребе верификације извештаја оператера или оператера ваздухоплова о емисијама* су места за која се утврђује и где се управља процесом мониторинга, укључујући места где се контролишу и чувају релевантни подаци и информације;

15) *материјална нетачност* је нетачност која по мишљењу верификатора, појединачно или другим нетачностима, прелази ниво материјалности или би могла да утиче на обраду извештаја оператера или оператера ваздухоплова коју врши надлежна организација, у складу са законом којим се уређују климатске промене;

16) *надлежни орган* је министарство надлежно за послове заштите животне средине које одобрава план мониторинга, измену плана мониторинга, поједностављени план мониторинга и друге планове у области мониторинга, односно доноси одлуке у области верификације, мониторинга и извештавања о емисијама GHG, у складу са законом којим се уређују климатске промене;

17) *надлежна организација* је Агенција за заштиту животне средине, односно Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије, која врши обраду извештаја оператера, односно оператера ваздухоплова о емисијама GHG, у складу са законом којим се уређују климатске промене;

18) *нетачност* је изостављање, погрешно тумачење или грешка у подацима које оператер или оператер ваздухоплова наведе у извештају, не узимајући у обзир несигурност допуштену у складу са прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG;

19) *неусаглашеност* је:

(1) свако деловање или неделовање од стране оператера, које је у супротности са дозволом за емисије GHG и захтевима из плана мониторинга који је одобрио надлежни орган, за потребе верификације извештаја оператера о емисијама, или

(2) свако деловање или неделовање од стране оператера ваздухоплова, које је у супротности са захтевима из плана мониторинга који је одобрио надлежни орган, за потребе верификације извештаја оператера ваздухоплова о емисијама, или

(3) свако чињење или нечињење од стране верификатора које је у супротности са захтевима из овог правилника, за потребе акредитације, у складу са додатним захтевима за акредитацију верификатора прописаним овим правилником;

20) *ниво гаранције* је степен гаранције који верификатор даје у извештају о верификацији у складу са циљем смањивања верификационог ризика према околностима верификације;

21) *ниво материјалности* је квантитативни праг или гранична вредност изнад које нетачности, појединачно или са другим нетачностима, верификатор сматра материјалним;

22) *обим акредитације* је активност из Прилога - Обим акредитације верификатора (у даљем тексту: Прилог), који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део, за коју се акредитација тражи или је већ додељена;

23) *оцењивач* је особа коју АТС именује да самостално или као део тима за оцењивање спроводи оцењивање верификатора у складу са овим правилником и прописима којима се уређује акредитација;

24) *проверавач* је појединачни члан тима за спровођење верификације извештаја оператера или оператера ваздухоплова који није водећи проверавач;

25) *разумна гаранција* је високи али не апсолутни ниво гаранције, позитивно изражен у верификационом мишљењу, да извештај о емисијама гасова оператера или оператера ваздухоплова не садржи материјалне нетачности;

26) *ризик верификације* је ризик да верификатор изрази непримерено верификационо мишљење ако извештај оператера или оператера ваздухоплова садржи метеријалне нетачности, при чему тај ризик може бити функција инхерентног ризика, контролног ризика и детекционог ризика;

27) *систем контроле* је процена ризика оператера или оператера ваздухоплова и укупне контролне активности, укључујући стално управљање тим активностима, које оператер или оператер ваздухоплова уводи, документује, примењује и одржава у складу са законом којим се уређују климатске промене и прописима донетим на основу тог закона;

28) *технички експерт* је особа која обезбеђује детаљна знања и стручност о одређеном предмету који су потребни за спровођење верификационих и акредитационих активности;

29) *тим за верификацију* је тим који саставља верификатор ради спровођења и ивештавања о верификацији извештаја оператера или оператера ваздухоплова.

2. Захтеви које морају да испуне верификатори, процедура и критеријуми акредитације

Обим акредитације

Члан 4.

Верификатор који обавља активности верификације може вршити верификацију ако испуњава захтеве у погледу обима акредитације, структуре, компетентности, непристрасности и независности у спровођењу верификације.

Верификатор врши верификацију извештаја оператера или оператера ваздухоплова према обиму активности за које је акредитован у складу са законом којим се уређује акредитација и под условима прописаним овим правилником.

Претпоставка о усаглашености

Члан 5.

Ако верификатор докаже да је усаглашен са критеријумима утврђеним одговарајућим српским, односно међународним и европским стандардима у складу са законом којим се уређује акредитација, претпоставља се да испуњава и захтеве утврђене овим прописом ако се применљиви стандарди односе на те захтеве.

Примена стандарда за верификаторе

Члан 6.

У погледу захтева за обављање активности верификације на верификаторе се примењује хармонизовани стандард који се односи на захтеве за тела за верификацију и валидацију за GHG, у складу са законом којим се уређује акредитација.

Компетентност за обављање активности верификације

Члан 7.

Верификатор и особе задужене за активности верификације морају бити компетентни за обављање активности верификације.

У току планирања и спровођења верификације верификатор успоставља, документује, спроводи и одржава процес утврђивања компетентности како би се обезбедило да особе задужене за активности верификације буду компетентне за додељене задатке.

У оквиру процеса из става 2. овог члана верификатор утврђује, документује, примењује и одржава нарочито:

- 1) опште критеријуме компетентности за особе које обављају активности верификације;
- 2) посебне критеријуме компетентности за сваку особу која обавља активности верификације, посебно за проверавача, водећег проверавача, независну особу за преиспитивање и техничког експерта;
- 3) метод којим се обезбеђује стална компетентност и метод за редовно вредновање перформанси особа које обављају активности верификације;
- 4) процес којим се обезбеђује стална обука особа које обављају активности верификације;
- 5) процес оцењивања да ли је верификација обухваћена обимом верификаторове акредитације и да ли верификатор поседује компетентност, особе и ресурсе потребне за избор верификационог тима и успешно обављање верификационих активности у договореном року.

Критеријуми компетентности из става 3. тачка 2) овог члана треба да буду специфични за сваки обим акредитације у оквиру ког те особе спроводе активности верификације.

При вредновању компетентности особа у складу са ставом 3. тачка 3) овог члана, верификатор узима у обзир опште и посебне критеријуме компетентности из става 3. тач.1) и 2) овог члана.

Процес из става 3. тачка 5) овог члана обухвата и процес оцењивања да ли је верификациони тим у потпуности компетентан и да ли има особе потребне за спровођење верификационих активности за одређеног оператера или оператера ваздухоплова.

Верификатор утврђује опште и посебне критеријуме компетентности који су у складу са критеријумима прописаним у члану 8. став 4. и чл. 9 - 11. овог правилника.

Верификатор у редовним временским размацама прати перформансе особа које спроводе активности верификације како би потврдио сталну компетентност тих особа.

Верификатор у редовним временским размацама проверава процес утврђивања компетентности из става 1. овог члана да би обезбедио да се:

1) општи и посебни критеријуми компетентности из става 3. тач.1) и 2) овог члана развијају у складу са захтевима за компетентност који су прописани овим правилником;

2) решавају сви проблеми који се евентуално утврде у вези с постављањем општих и посебних критеријума компетентности из става 3. тач. 1) и 2) овог члана;

3) сви захтеви у оквиру процеса утврђивања компетентности према потреби ажурирају и одржавају.

Верификатор успоставља систем за бележење резултата активности спроведених у оквиру процеса утврђивања компетентности из става 2. овог члана.

Довољно компетентан оцењивач оцењује компетентност и перформансе проверача и водећег проверача.

Компетентан оцењивач прати провераче из става 11. овог члана током верификације извештаја оператера или оператера ваздухоплова на локацији постројења или оператера ваздухоплова како би утврдио да ли испуњавају критеријуме компетентности.

Ако особа не докаже да у потпуности испуњава критеријуме компетентности за конкретан задатак који му је додељен, верификатор утврђује и организује додатну обуку или надзирани практични рад и прати ту особу док му та особа не докаже да испуњава критеријуме компетентности.

Захтеви у погледу састава тимова за верификацију

Члан 8.

За сваку посебну верификацију, верификатор саставља тим за верификацију који је способан за обављање активности верификације.

Тим за верификацију се састоји најмање од водећег проверавача, а у случајевима када верификатор у току претходне оцене о компетентности тима из члана 16. став 1. тачка 5) и на основу стратешке анализе из члана 19. овог правилника, закључи да је то потребно, и од одговарајућег броја проверавача и техничких експерата.

За независно преиспитивање активности верификатора у вези са одређеном верификацијом, верификатор именује независну особу за преиспитивање која није део тима за верификацију.

Сваки члан тима за верификацију мора да:

- 1) јасно разуме своју улогу у процесу верификације;
- 2) може ефикасно да комуницира на језику потребном за обављање својих посебних задатака.

Тим за верификацију се састоји од најмање једне особе која поседује техничку компетентност и разумевање које је потребно за оцену одређених техничких аспеката мониторинга и извештавања у вези са активностима из Прилога овог правилника које обавља постројење или оператер ваздухоплова.

Члан тима за верификацију је и једна особа која може да комуницира на језику који је потребан за верификацију извештаја оператера или оператера ваздухоплова у земљи где верификатор обавља ту верификацију.

Ако се тим за верификацију састоји од једне особе, та особа треба да испуњава све захтеве у погледу компетентности за проверавача и водећег проверавача и да испуњава захтеве који су утврђени у ст. 4. и 5. овог члана.

Захтеви у погледу компетентности проверавача и водећих проверавача

Члан 9.

Проверавач мора да буде компетентан за обављање верификације, и то:

- 1) да познаје закон којим се уређују климатске промене, као и прописе којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG и друге релевантне прописе, међународне и европске прописе из ове области, као и одговарајуће српске, међународне и европске стандарде и смернице;
- 2) да поседује знање и искуство у провери података и информација, укључујући:

(1) методологију провере података и информација, као и примену нивоа материјалности и оцењивање материјалне нетачности,

(2) анализирање инхерентних ризика и контролних ризика,

(3) технике узорковања у вези с узорковањем података и провером контролних активности,

(4) оцењивање система података и информационих система, ИТ система, активности протока података, контролних активности, контролног система и процедура за контролне активности;

3) да поседује способности за спровођење активности у вези са верификацијом извештаја оператера или оператера ваздухоплова;

4) да поседује знање и искуство које се односи на техничке аспекте мониторинга и извештавања о GHG специфичне за одређене активности, које су релевантне за обим активности из Прилога овог правилника у оквиру којег проверавач спроводи верификацију.

Водећи проверавач, поред захтева за компетентност које мора да испуни, треба да докаже и да је способан да води тим верификатора и да сноси одговорност за спровођење активности верификације у складу са овим правилником.

Захтеви у погледу компетентности независних особа за преиспитивање

Члан 10.

Независна особа за преиспитивање мора да има одговарајуће овлашћење да прегледа нацрт извештаја о верификацији и интерну документацију о верификацији у складу са чланом 33. овог правилника.

Независна особа за преиспитивање у погледу компетентности мора да испуни захтеве за водећег проверавача из члана 9. став 2. овог правилника.

Независна особа за преиспитивање мора да буде компетентна за анализу достављених информација, на основу којих потврђује потпуност и целовитост информација, за упозоравање на недостатак информација или контрадикторне информације, као и проверавање протока података како би оценио да ли је интерна документација о верификацији потпуна и да ли пружа довољно информација за потврду нацрта извештаја о верификацији.

Захтеви у погледу компетентности техничких експерата

Члан 11.

У току спровођења активности верификације верификатор може да користи техничке експерте који поседују стручност и детаљна знања из специфичних подручја, а које су потребне као помоћ проверавачу и водећем проверавачу у обављању њихових активности верификације.

Ако независна особа за преиспитивање није компетентна за оцењивање одређеног предмета у оквиру поступка прегледа, верификатор тражи помоћ техничког експерта.

Технички експерт мора да буде компетентан и да поседује стручна знања потребна за пружање ефективне помоћи проверавачу и водећем проверавачу или независној особи за преиспитивање, по потреби, а у вези са предметом за који се тражи његово знање и стручност.

Технички експерт мора да поседује довољно знања која се захтевају за проверавача и водећег проверавача из члана 9. став 1. тач. 1) - 3) овог правилника.

Технички експерт обавља утврђене задатке под вођством и пуном одговорношћу водећег проверавача тима за верификацију за који технички експерт ради, или под вођством и пуном одговорношћу независне особе за преиспитивање.

Непристрасност и независност

Члан 12.

У спровођењу активности верификације верификатор је независан од оператера или оператера ваздухоплова и непристрасан.

У циљу обезбеђивања независности и непристрасности, верификатор или било који део истог правног лица не може бити оператер или оператер ваздухоплова, власник оператера или оператера ваздухоплова или у власништву оператера или оператера ваздухоплова, нити може са оператером или оператером ваздухоплова да буде у било каквим односима који би могли утицати на његову независност и непристрасност.

Верификатор је организован тако да обезбеђује објективност, независност и непристрасност, у складу са захтевима из хармонизованог стандарда из члана 6. овог правилника.

Верификатор не спроводи активности верификације за оператера или оператера ваздухоплова који представља неприхватљиви ризик за његову непристрасност или ствара сукоб интереса.

Верификатор у верификацију извештаја оператера или оператера ваздухоплова не укључује особе или спољне сараднике који би довели до стварног или потенцијалног сукоба интереса.

Верификатор обезбеђује да активности особа или организација не утичу на поверљивост, објективност, независност и непристрасност верификације. У ту сврху верификатор прати ризике за непристрасност и предузима одговарајуће мере за уклањање тих ризика.

Неприхватљив ризик за непристрасност или сукоб интереса постоји нарочито ако:

1) верификатор или његов део пружа консултантске услуге за развијање дела поступка мониторинга и извештавања описаног у одобреном плану мониторинга,

укључујући развијање методологије мониторинга и израду нацрта извештаја оператера или оператера ваздухоплова и нацрта плана мониторинга;

2) верификатор или његов део пружа техничку помоћ при развијању или одржавању система који се примењује за мониторинг података о емисијама GHG и извештавање о њима.

Сукоб интереса за верификатора постоји ако:

1) се однос између верификатора и оператера или оператера ваздухоплова заснива на заједничком власништву, управљању, руководству или особама, ресурсима, финансијама и уговорима или заједничком стављању роба или услуга у промет;

2) је оператер или оператер ваздухоплова користио консултантске услуге из става 7. тачка 1) овог члана или техничку помоћ из става 7. тачка 2) овог члана, од стране консултантског тела, тела за техничку подршку или неке друге организације која је повезана с верификатором и угрожава његову непристрасност.

У случају из става 8. тачка 2) овог члана, непристрасност верификатора сматра се компромитованом ако се односи између верификатора и консултанта, тела за техничку подршку или других организација заснива на заједничком власништву, управљању, руководству или особама, ресурсима, финансијама, уговорима или заједничком стављању у промет роба или услуга, односно заједничком плаћању продајне провизије или других подстицаја за обезбеђивање нових клијената.

Верификатор не може спољним сарадницима да повери закључивање уговора између оператера или оператера ваздухоплова и верификатора, независни преглед или издавање извештаја о верификацији.

Уколико верификатор повери спољним сарадницима друге активности верификације, верификатор испуњава минималне критеријуме компетентности утврђене овим правилником.

Уговарање обављања активности верификације са појединцима не сматра се сарадњом са спољним сарадницима у смислу ст. 10. и 11. овог члана ако верификатор при склапању уговора с тим особама преузима пуну одговорност за активности верификације које обављају особе по основу закљученог уговора.

При уговарања обављања активности верификације са појединцима верификатор од њих захтева да потпишу документ којим потврђују да ће поштовати поступке верификатора и да у обављању предметних верификацијских активности не постоји сукоб интереса.

Верификатор мора да успостави, документује, спроводи и одржава процес за обезбеђивање сталне непристрасности и независности верификатора, његових делова, других организација из ст. 8. и 9. овог члана и свих особа и спољних сарадника који учествују у верификацији.

Процес из става 14. овог члана обухвата механизам за чување непристрасности и независности верификатора и испуњава захтеве прописане хармонизованим стандардом из члана 6. овог правилника.

При верификацији истог оператера или оператера ваздухоплова као и претходне године верификатор разматра ризик за непристрасност и предузима мере за смањење тог ризика.

Ако водећи проверавач спроведе шест годишњих верификација за датог оператера ваздухоплова, водећи проверавач треба да направи паузу од три године узастопно од пружања услуга верификације истом оператеру ваздухоплова.

У случају из става 17. овог члана, максимални период од шест година укључује све верификације GHG које се спроведу за оператера ваздухоплова од дана ступања на снагу овог правилника.

Ако водећи проверавач пет година узастопно обавља годишње верификације за одређено постројење, након тога три узастопне године не може да пружа верификацијске услуге том постројењу. Период од највише пет година укључује верификације података о емисијама спроведене за постројење од дана ступања на снагу овог правилника.

3. Процедура и критеријуми верификације

Поузданост верификације

Члан 13.

Процедура верификације извештаја оператера или оператера ваздухоплова је ефективно и поуздано средство за пружање подршке процедурама обезбеђења квалитета и контроле квалитета, које обезбеђује информације на основу којих оператер или оператер ваздухоплова може да делује како би побољшао ефикасност мониторинга и извештавања о емисијама GHG.

Циљ процедуре верификације је издавање верификованог извештаја о емисијама GHG који треба да буде поуздан за кориснике и да верно представља оно што би требало да представља или што се може оправдано очекивати да представља.

Критеријуми верификације

Члан 14.

У току верификације проверавају се поузданост, кредибилност и тачност система мониторинга оператера или оператера ваздухоплова у претходној години, као и извештаја о емисијама GHG оператера или оператера ваздухоплова.

Критеријуми верификације из става 1. овог члана примењују се на спровођење процедура за потребе издавања извештаја о верификацији, укључујући систем менаџмента

квалитета како би осигурао доследан развој, спровођење, побољшање и преиспитивање свих процедура.

Процедура за спровођење активности верификације

Члан 15.

Верификатор спроводи верификацију и прописане активности са циљем да поднесе извештај о верификацији у којем са разумном гаранцијом закључује да извештај о емисијама GHG оператора или оператора ваздухоплова не садржи материјалне нетачности.

Верификатор планира и спроводи верификацију уз стручни скептицизам, признајући могућност постојања околности због којих би информације у извештају оператора или оператора ваздухоплова могле да садрже материјалне нетачности.

Верификатор спроводи верификацију у јавном интересу, независно од оператора или оператора ваздухоплова или надлежног органа или надлежне организације.

У току верификације верификатор оцењује:

1) да ли је извештај о емисијама GHG оператора или оператора ваздухоплова потпун и да ли испуњава захтеве утврђене законом којим се уређују климатске промене и прописима донетим на основу тог закона;

2) да ли је оператор поступио у складу са захтевима из дозволе за емисије GHG и одобреним планом мониторинга GHG (у даљем тексту: план мониторинга) кад је у питању верификација извештаја о емисијама GHG оператора, односно захтевима из плана мониторинга који је одобрио надлежни орган кад је у питању верификација извештаја оператора ваздухоплова о емисијама GHG;

3) да ли су подаци у извештају оператора или оператора ваздухоплова без материјалних нетачности;

4) да ли се могу доставити информације из којих су видљиве активности протока података, систем контроле и са њима повезане процедуре оператора или оператора ваздухоплова са циљем побољшања ефикасности њиховог мониторинга и извештавања.

Код утврђивања да ли су подаци у извештају оператора или оператора ваздухоплова без материјалних нетачности из става 4. тачка 3) овог члана, верификатор од оператора или оператора ваздухоплова прибавља јасне и објективне доказе за наведене агрегиране емисије, узимајући у обзир све друге информације наведене у извештају оператора или оператора ваздухоплова.

Ако верификатор утврди да оператор или оператор ваздухоплова не испуњава захтеве из закона којим се уређују климатске промене и прописа донетим на основу тог закона, утврђена неправилност се уноси у извештај о верификацији.

Ако план мониторинга није одобрен, ако је план непотпун или ако су током периода извештавања у њему направљене значајне измене које нису одобрене, верификатор саветује оператера или оператера ваздухоплова да прибави потребно одобрење.

Након одобрења плана мониторинга, верификатор у складу са одобрењем наставља, понавља или прилагођава активности верификације.

Ако одобрење плана мониторинга није добијено пре издавања извештаја о верификацији, верификатор то наводи у извештају о верификацији.

Претходна оцена

Члан 16.

У фази планирања верификације верификатор врши претходну оцену, у оквиру које треба добро да упозна оператера или оператера ваздухоплова и оцени да ли може да изврши верификацију. У ту сврху верификатор нарочито предузима следеће радње:

1) процењује могуће ризике при обављању верификације извештаја оператера или оператера ваздухоплова у складу са овим правилником;

2) обавља преиспитивање информација добијених од оператера или оператера ваздухоплова како би одредио обим верификације;

3) оцењује да ли су његове обавезе обухваћене обимом његове акредитације;

4) оцењује да ли има компетентност, особе и средства потребна за састављање верификационог тима који може успешно да спроведе активности верификације унутар траженог временског оквира с обзиром на сложеност постројења, односно активности и флоте оператера ваздухоплова;

5) оцењује да ли може да обезбеди да потенцијални верификациони тим који му је на располагању поседује сву компетентност и има све особе способне за спровођење верификационих активности за тог оператера или оператера ваздухоплова;

6) за сваки тражени ангажман утврђује колико му је времена потребно за правилно спровођење верификације.

Оператер или оператер ваздухоплова доставља верификатору све релевантне информације које верификатору омогућују спровођење верификације.

Утврђивање временског распореда за спровођење верификације

Члан 17.

Код утврђивања временског распореда за спровођење ангажмана верификације из члана 16. став 1. тачка б) овог правилника, верификатор узима у обзир нарочито:

1) сложеност постројења или активности и флоте оператера ваздухоплова;

2) ниво информација и сложеност одобреног плана мониторинга;

- 3) захтевани ниво материјалности;
- 4) сложеност и комплетност активности протока података и контролног система оператера или оператера ваздухоплова;
- 5) локацију информација и података о емисијама GHG.

Верификатор осигурава да у уговору о верификацији буде предвиђена могућност да се поред уговореног времена урачуна и додатно време ако се утврди да је то додатно време потребно за стратешку анализу, анализу ризика или друге активности верификације.

Додатно време из става 2. овог члана може да се урачуна нарочито:

- 1) ако се током верификације покаже да су активности протока података, контролне активности или логистика оператера или оператера ваздухоплова сложеније него што се предвиђало на почетку;
- 2) ако верификатор током верификације утврди нетачности, неусаглашености, мањкаве податке или грешке у скуповима података.

Верификатор документује временски распоред у интерној верификационој документацији.

Достављање података верификатору

Члан 18.

Пре стратешке анализе и у каснијим фазама верификације оператер или оператер ваздухоплова верификатору доставља следеће:

- 1) дозволу оператера за емисије GHG ако се ради о верификацији извештаја оператера о емисијама;
- 2) најновију верзију одобреног плана мониторинга оператера или оператера ваздухоплова, као и друге релевантне верзије одобреног плана мониторинга, укључујући и доказ о одобрењу;
- 3) најновију верзију плана методологије мониторинга оператера, као и друге релевантне верзије плана методологије праћења, укључујући према потреби и доказ о одобрењу;
- 4) опис активности протока података оператера или оператера ваздухоплова;
- 5) процену ризика оператера или оператера ваздухоплова, као и опис целокупног контролног система;
- 6) процедуре наведене у одобреном плану мониторинга, укључујући процедуре за активности протока података и контролне активности;
- 7) годишњи извештај о емисијама GHG оператера или оператера ваздухоплова;

- 8) план узорковања који је одобрио надлежни орган, ако је применљиво;
- 9) ако је план мониторинга измењен током периода извештавања, евиденцију о свим изменама;
- 10) извештаји о побољшањима методологије мониторинга;
- 11) информације о томе како је оператер исправио неусаглашености или шта је предузео у смислу препорука за побољшање у извештају о верификацији за годишње извештавање о нивоу активности из претходне године;
- 12) извештај о побољшањима методологије мониторинга како је утврђено у прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о GHG, ако је применљиво;
- 13) извештај о верификацији из претходне године, ако претходне године исти верификатор није спроводио верификацију за тог оператера или оператера ваздухоплова, ако је то применљиво;
- 14) сву релевантну кореспонденцију са надлежним органима односно надлежним организацијама, посебно информације у вези са обавештењем о измени плана мониторинга или плана методологије мониторинга;
- 15) информације о базама података и изворима података коришћеним за потребе мониторинга и извештавања, укључујући и базе и изворе Европске организације за безбедност ваздушне пловидбе (у даљем тексту: EUROCONTROL) или неке друге релевантне организације;
- 16) ако се верификација односи на извештај о емисијама GHG оператера за постројења која се баве геолошким складиштењем GHG на локацији складиштења одобреној у складу са законом којим се уређује рударство и геолошка истраживања, план мониторинга и извештаје у складу са тим законом, који обухвата најмање период извештавања обухваћеног извештајем који се верификује;
- 17) одобрење надлежног органа да се не посети локација, за постројења где је примењиво;
- 18) доказе оператера о усклађености са праговима несигурности за нивое који су наведени у плану мониторинга;
- 19) све друге релевантне информације потребне за планирање и спровођење верификације.

Пре него што верификатор изда извештај о верификацији, оператер или оператер ваздухоплова му подноси коначно одобрен и интерно потврђен извештај о емисијама GHG.

Стратешка анализа

Члан 19.

На почетку верификације верификатор процењује вероватну врсту, обим и сложеност верификационих задатака на основу стратешке анализе свих активности релевантних за постројење или оператера ваздухоплова.

Ради разумевања активности које се спроводе у постројењу или спроводи оператер ваздухоплова, верификатор прикупља и прегледа информације које су му потребне да би оценио да ли је верификациони тим довољно компетентан за обављање верификације, да би утврдио да ли је временски распоред наведен у уговору правилно утврђен и да би био сигуран да може да изврши потребну анализу ризика.

Информације из става 2. овог члана садрже нарочито:

- 1) информације из докумената из члана 18. став 1. овог правилника;
- 2) захтевани ниво материјалности;
- 3) информације добијене током верификације претходних година, ако верификатор спроводи верификацију за истог оператера или оператера ваздухоплова.

Код прегледа информација из става 3. овог члана, верификатор оцењује нарочито:

1) за сврхе верификације извештаја о емисијама оператера, прописану категорију постројења која је утврђена у прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG и активности које се обављају у том постројењу;

2) за сврхе верификације извештаја о емисијама оператера ваздухоплова, величину и врсту оператера ваздухоплова, дистрибуцију информација на различитим локацијама, као и број и врсту летова;

3) одобрен план мониторинг, као и детаље методологије мониторинга утврђене тим планом мониторинга;

4) врсту, опсег и сложеност извора емисије и токова извора као и опрему и поступке за генерисање података о емисијама, укључујући мерну опрему описану у плану мониторинга, порекло и примену фактора за израчунавање и остале примарне изворе података;

5) активности протока података, контролни систем и контролно окружење.

При спровођењу стратешке анализе, верификатор проверава:

1) да ли је план мониторинга или план методологије мониторинга који је достављен верификатору његова најновија одобрена верзија;

2) да ли је током периода извештавања било каквих измена плана мониторинга;

3) да ли је надлежни орган обавештен о намераваним изменама плана мониторинга, односно о значајним изменама плана мониторинга или о привременим изменама плана мониторинга;

4) ако је примењиво, да ли је о предлозима за измену плана мониторинг из тачке 2) овог става и о привременој измени методологије мониторинга обавештен надлежни орган на прописан начин или издато одобрење надлежног органа за измену плана мониторинга.

Анализа ризика

Члан 20.

Верификатор, ради обликовања, планирања и спровођења делотворне верификације, утврђује и анализира:

- 1) инхерентне ризике;
- 2) контролне активности;
- 3) контролне ризике везане за ефикасност контролних активности из тачке 2) овог става, ако су спроведене контролне активности.

При утврђивању и анализи елемента из става 1. овог члана, верификатор мора да узме у обзир нарочито:

- 1) налазе стратешких анализа из члана 19. став 1. овог правилника;
- 2) информације из члана 18. став 1. и члана 19. став 3. тачка 3) овог правилника;
- 3) ниво материјалности из члана 19. став 3. тачка 2) овог правилника.

Ако верификатор утврди да оператер или оператер ваздухоплова у својој процени ризика није навео релевантне инхерентне ризике и контролне ризике, верификатор о томе обавештава оператера или оператера ваздухоплова.

На основу информација добијених током верификације, верификатор према потреби ревидира анализу ризика и мења или понавља активности верификације које треба спровести.

Израда плана верификације

Члан 21.

Верификатор израђује нацрт плана верификације у складу са добијеним информацијама и ризицима утврђеним током стратешке анализе и анализе ризика којим се утврђује:

- 1) програм верификације у којем су описани врста и обим верификационих активности, као и место, време и начин на који те активности треба обавити;

2) план испитивања у којем су наведени обим и методе испитивања контролних активности као и процедуре за контролне активности;

3) план узорковања у којем су наведени обим и методе узорковања података повезани са тачкама података на којима се базирају подаци о агрегираним емисијама у извештају оператера о емисијама или оператера ваздухоплова о емисијама.

Верификатор утврђује план испитивања из става 1. тачка 2) овог члана тако да може да одреди у коликој се мери може ослонити на контролне активности при оцењивању да ли оператер или оператер ваздухоплова поступа у складу са захтевима из члана 15. став 4. тач. 2) - 4) овог правилника.

При одређивању величине узорка и активности узорковања за испитивање контролних активности, верификатор узима у обзир:

- 1) инхерентне ризике;
- 2) контролно окружење;
- 3) релевантне контролне активности;
- 4) захтев да се верификационо мишљење да уз прихватљиву гаранцију.

При одређивању величине узорка и активности узорковања података из става 1. тачка 3) овог члана, верификатор узима у обзир следеће елементе:

- 1) инхерентне ризике и контролне ризике;
- 2) резултате аналитичких поступака;
- 3) захтев за давање верификационог мишљења уз прихватљиву гаранцију;
- 4) захтевани ниво материјалности;
- 5) материјалност доприноса појединачних елемената података укупном сету података.

Верификатор утврђује и спроводи план верификације који обезбеђује смањивање верификационог ризика на прихватљив ниво како би до разумне мере могао да гарантује да у извештају оператера или оператера ваздухоплова нема материјалних нетачности.

У току верификације верификатор ажурира анализу ризика и план верификације и прилагођава активности верификације ако открије додатне ризике које треба смањити или ако стварних ризика има мање него што се очекивало на почетку.

Спровођење плана верификације и провера спровођења плана мониторинга

Члан 22.

Верификатор спроводи план верификације и на основу анализе ризика проверава спровођење одобреног плана мониторинга.

Верификатор спроводи суштинско испитивање које се састоји од аналитичких процедура, верификације података и провере методологије мониторинга и проверава:

1) активности протока података и системе који се користе за проток података, укључујући системе информационе технологије;

2) да ли су контролне активности оператера или оператера ваздухоплова правилно документоване, спроведене и одржаване и да ли су делотворне за смањивање инхерентних ризика;

3) да ли су процедуре садржане у плану мониторинга делотворне за смањивање инхерентних ризика и контролних ризика, односно да ли су те процедуре спроведене, да ли су довољно документоване и прописно одржаване.

У поступку провере активности из става 2. тачка 1) овог члана, верификатор прати проток података, при чему следи редослед и интеракцију активности протока података, од података из примарног извора до извештаја оператера или оператера ваздухоплова.

Аналитичке процедуре

Члан 23.

Верификатор користи аналитичке процедуре за оцењивање веродостојности и потпуности података ако инхерентни ризик, контролни ризик и неопходност спровођења контролних активности оператера или оператера ваздухоплова указују на потребу за таквим аналитичким процедурама.

У оквиру аналитичких процедура из става 1. овог члана, верификатор оцењује податке из извештаја како би утврдио могућа подручја ризика и потом потврдио и прилагодио планиране активности верификације и при том нарочито:

1) оцењује вероватноћу флукуација и трендова током времена или између упоредивих ставки;

2) утврђује непосредне нетипичне вредности, неочекиване податке и недостатак података.

У оквиру примене аналитичких процедура из става 1. овог члана верификатор спроводи следеће процедуре:

1) прелиминарне аналитичке процедуре за агрегиране податке пре спровођења активности из члана 22. овог правилника ради разумевања врсте, сложености и релевантности изнесених података;

2) суштинске аналитичке процедуре за агрегиране податке и тачке података на којима се базирају ти подаци за потребе утврђивања могућих структурних грешака и непосредних нетипичних вредности;

3) коначне аналитичке поступке за агрегиране податке како би осигурао да су све погрешке утврђене током верификационог поступка исправно решене.

Ако верификатор утврди нетипичне вредности, флукуације, трендове, недостатак података или податке који нису у складу са другим релевантним информацијама или се значајно разликују од очекиваних износа или односа, оператер или оператер ваздухоплова му доставља објашњење поткрепљено додатним релевантним доказима.

На основу достављених објашњења и додатних доказа, верификатор оцењује утицај на план верификације и на активности верификације које треба спровести.

Верификација података

Члан 24.

Верификатор верификује податке наведене у извештају оператера или оператера ваздухоплова на основу детаљне анализе која укључује мониторинг података до примарних извора података, унакрсну проверу података са спољним изворима података, усклађивање, проверу граничних вредности с обзиром на одговарајуће податке и поновно израчунавање.

У оквиру верификације података из става 1. овог члана и узимајући у обзир одобрени план мониторинга, укључујући и процедуре описане у том плану, верификатор проверава:

- 1) границе постројења за потребе верификације извештаја о емисијама оператера;
- 2) свеобухватност токова извора и извора емисија како су садржани у одобреном плану мониторинга за потребе верификације извештаја о емисијама оператера;
- 3) свеобухватност летова за које је одговоран оператер ваздухоплова који обавља прописану активност ваздушног саобраћаја, као и свеобухватност података о емисијама GHG за потребе верификације извештаја о емисијама оператера ваздухоплова;
- 4) усклађеност наведених података и документације о маси и равнотежи за потребе верификације извештаја о емисијама оператера ваздухоплова;
- 5) усклађеност агрегираних података о потрошњи горива и података о купљеном или гориву набављеном на други начин за авион који се користи за прописане ваздухопловне делатности за потребе верификације извештаја о емисијама оператера ваздухоплова;
- 6) усклађеност агрегираних података наведених у извештају оператера или оператера ваздухоплова са подацима из примарних извора;
- 7) измерене вредности, ако се на оператера примењује методологија на основу мерења дата у пропису којим се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG, уз коришћење резултата на основу израчунавања који је направио оператер датим у овом пропису;
- 8) поузданост и тачност података.

За потребе провере потпуности летова из става 2. тачка 3) овог члана, верификатор користи податке оператера ваздухоплова о ваздушном саобраћају, укључујући податке прикупљене од EUROCONTROL-а или других релевантних организација које могу да

обрађују информације о ваздушном саобраћају попут оних које су доступне EUROCONTROL-у.

Верификација правилне примене методологије мониторинга

Члан 25.

Верификатор проверава правилну примену и спровођење методологије мониторинга онако како је одобрена у плану мониторинга, укључујући посебне детаље методологије мониторинга.

За потребе верификације извештаја о емисијама GHG оператера, верификатор проверава правилну примену и спровођење плана узорковања за који је добијено одобрење надлежног органа.

Ако се пренесени CO₂ одузима у складу са прописима који уређују мониторинг и извештавање о емисијама GHG, или се пренесени N₂O не рачуна у емисије складу са прописима који уређују мониторинг и извештавање о емисијама GHG, и ако се пренесени CO₂ или N₂O мери и у постројењу из којег се преноси и у постројењу које га прима, верификатор проверава могу ли се разлике у вредностима измереним у оба постројења објаснити као несигурност мерних система и да ли је у извештајима о емисијама оба постројења наведена тачна аритметичка средина измерених вредности.

Ако се разлике у измереним вредностима у оба постројења не могу објаснити као несигурност мерних система, верификатор проверава да ли су извршена прилагођавања како би се разлике у измереним вредностима ускладиле, да ли су прилагођавања била конзервативна и да ли је за то прилагођавање добијено одобрење надлежног органа.

Верификација метода које се примењују код недостатка података

Члан 26.

Ако се методе утврђене у плану мониторинг праћења који је одобрио надлежни орган употребљавају за допуну података који недостају у складу са прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG, верификатор проверава да ли су примењене методе биле одговарајуће за конкретну ситуацију и да ли су правилно примењене.

Ако је оператер или оператер ваздухоплова добио одобрење за примену других метода осим оних из става 1. овог члана, верификатор проверава да ли је одобрени приступ правилно примењен и на одговарајући начин документован.

Ако оператер или оператер ваздухоплова не може правовремено да обезбеди одобрење из става 2. овог члана, верификатор проверава да ли приступ који оператер или оператер ваздухоплова примењује при допуни непотпуних података осигурава да количине емисија нису прениско процењене и да тај приступ не доводи до материјалних нетачности.

Верификатор проверава ефективност контролних активности које оператер или оператер ваздухоплова спроводи ради спречавања приказивања непотребних података наведених у прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG.

Процена несигурности

Члан 27.

Ако је планом мониторинга предвиђено да за податке о активностима и факторима израчунавања оператер доказује усклађеност са праговима несигурности, верификатор потврђује валидност информација коришћених за израчунавање нивоа несигурности како су наведене у плану мониторинга.

Ако оператер примењује методологију мониторинга која се не заснива на нивоима, у складу са прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG, верификатор проверава:

1) да ли је оператер обавио процену и квантификацију несигурности и тиме доказао усклађеност са прописаним укупним прагом несигурности за годишњи ниво емисија GHG у складу са прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG;

2) валидност информација коришћених за процену и квантификацију несигурности;

3) да ли је укупни приступ коришћен за процену и квантификацију несигурности у складу са прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG;

4) да ли су поднети докази о томе да су испуњени услови за методологију мониторинга која је садржана у плану мониторинга.

Узорковање

Члан 28.

При провери усклађености контролних активности и процедура из члана 22. став 2. тач. 2) и 3) овог правилника или при обављању провера аналитичких поступака као што је наведено у члану 23. овог правилника или провера верификације података из члана 24. овог правилника, верификатор може да користи методе узорковања које су специфичне за постројење или оператера ваздухоплова, под условом да је узорковање оправдано на основу анализе ризика.

Ако верификатор током узорковања утврди неусклађеност или нетачност, од оператера или оператера ваздухоплова захтева објашњење главних узрока неусклађености или нетачности како би проценио утицај и неусклађености или нетачности на податке наведене у извештају.

На основу резултата те процене, верификатор одлучује да ли су потребне додатне активности верификације, да ли треба повећати узорак и који део популације података оператер или оператер ваздухоплова треба да исправи.

Верификатор у интерној верификационој документацији документује резултате провера из чл. 22 - 25. овог правилника, укључујући и појединости о додатним узорцима.

Посете локацији

Члан 29.

У току процеса верификације верификатор једном или више пута, према потреби, посећује локацију како би оценио рад мерних уређаја и система за праћење, обавио разговоре и спровео неопходне активности верификације, као и прикупио довољно информација и доказа на основу којих може да закључи да ли извештај о емисијама GHG оператера или оператера ваздухоплова садржи материјалне нетачности.

Оператер или оператер ваздухоплова обезбеђује верификатору приступ својим локацијама.

За потребе верификације извештаја оператера о емисијама GHG оператера, верификатор посећује локацију постројења како би оценио границе постројења као и потпуност токова извора и извора емисија.

За потребе верификације извештаја оператера о емисијама GHG оператера, верификатор на основу анализе ризика одлучује да ли је потребно посетити додатне локације, укључујући и случајеве кад се релевантни делови активности протока података и контролних активности спроводе на другим локацијама као што су седиште компаније и седишта осталих служби које се не налазе на локацији постројења.

Отклањање нетачности, неусаглашености и неусклађености

Члан 30.

Ако је верификатор током верификације утврдио нетачности, неусаглашености или неусклађености у складу са прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG, о томе правовремено обавештава оператера или оператера ваздухоплова и захтева одговарајуће корекције.

Оператер или оператер ваздухоплова исправља све нетачности и неусаглашености о којима је обавештен.

Ако оператер или оператер ваздухоплова утврди неусклађеност са прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG, о томе обавештава надлежни орган и исправља неусклађеност, без одлагања.

Верификатор у интерној верификационој документацији документује и означава све нетачности, неусаглашености или неусклађености са прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG, а које је током верификације исправио оператер или оператер ваздухоплова.

Ако оператер или оператер ваздухоплова не исправи нетачности или неусаглашености о којима га је обавестио верификатор пре него што изда извештај о

верификацији, верификатор тражи од оператера или оператера ваздухоплова да објасни главне разлоге нетачности или неусаглашености како би оценио ефекат тих неусклађености или нетачности на податке наведене у извештају.

Верификатор утврђује да ли неисправљене нетачности, појединачно или с другим нетачностима, имају значајни ефекат на податке о укупним емисијама у извештају.

Код оцењивања материјалности нетачности, верификатор узима у обзир величину и врсту нетачности, као и конкретне околности у којима су настале.

Верификатор оцењује да ли неисправљене неусаглашености појединачно или са другим неусаглашеностима, утичу на податке наведене у извештају и да ли су оне узрок материјалних нетачности.

Ако оператер или оператер ваздухоплова не исправи неусклађеност у складу са ставом 3. овог члана пре него што верификатор изда извештај о верификацији, верификатор ће проценити да ли неисправљена неусклађеност утиче на податке који су наведени у извештају и да ли доводи до материјалних нетачности.

Верификатор може нетачности да сматра материјалним чак и ако су те нетачности, појединачно или с другим нетачностима, испод прописаног нивоа материјалности из члана 31. овог правилника, ако се таквима оправдано могу сматрати због величине и врсте нетачности и конкретних околности у којима настају.

Ниво материјалности

Члан 31.

За сврхе верификације извештаја о емисијама, ниво материјалности мора да буде 5 % од укупне емисије GHG пријављених у периоду извештавања које подлеже верификацији, за:

- 1) постројења категорије А и постројења категорије Б утврђене у складу са прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG;
- 2) оператере ваздухоплова са годишњим емисијама фосилног CO₂ једнаким или мањим од 500 килотона.

За сврхе верификације извештаја о емисијама, ниво материјалности мора да буде 2% од укупних емисија пријављених у периоду извештавања које подлеже верификацији, за:

- 1) постројења категорије Ц утврђене у складу са прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG;
- 2) оператере ваздухоплова са годишњим емисијама фосилног CO₂ већим од 500 килотона.

Закључци о налазима верификације

Члан 32.

По завршетку верификације и разматрања информација добијених током верификације, верификатор:

1) проверава коначне податке добијене од оператера или оператера ваздухоплова, укључујући податке који су били прилагођени на основу информација добијених током верификације;

2) преиспитује разлоге које оператер или оператер ваздухоплова наведе за евентуалне разлике између коначних и претходно достављених података;

3) преиспитује исходе оцењивања како би утврдио да ли је правилно спроведен одобрени план мониторинга, укључујући процедуре описане у том плану;

4) оцењује да ли је верификациони ризик на довољно ниском нивоу да би се постигла разумна гаранција;

5) обезбеђује да су прикупљени докази довољни за давање верификационог мишљења уз разумну гаранцију да у извештају нема материјалних нетачности;

6) обезбеђује да је верификациони поступак потпуно документован у интерној верификационој документацији и да се коначно мишљење може дати у извештају о верификацији.

Независно преиспитивање

Члан 33.

Пре издавања извештаја о верификацији, верификатор доставља интерну верификациону документацију и извештај о верификацији независној особи за преиспитивање.

Независна особа за преиспитивање не може да обавља ниједну од верификационих активности које су предмет његовог преиспитивања.

Обим независног преиспитивања мора да обухвати комплетан процес верификације који је садржан у овом правилнику и забележен у интерној верификационој документацији.

Независна особа обавља преиспитивање како би обезбедила спровођење верификације у складу са овим правилником, као и правилно спровођење процедуре за активности верификације из члана 44. овог правилника, уз примерену стручну пажњу и процену.

Независна особа за преиспитивање оцењује да ли су прикупљени докази довољни да верификатор на основу њих може уз прихватљиву гаранцију да изда извештај о верификацији.

Ако након преиспитивања настану околности које могу да изазову измене у извештају о верификацији, независна особа за преиспитивање преиспитује и измене и доказе о њима.

Верификатор на прописан начин овлашћује особу која треба да потврди извештај о верификацији на основу закључака независне особе за преиспитивање и доказа садржаних у интерној верификационој документацији.

Припрема и прикупљање интерне документације о верификацији

Члан 34.

Верификатор припрема и саставља интерну документацију о верификацији која садржи нарочито:

- 1) резултате спроведених активности верификације;
- 2) стратешку анализу, анализу ризика и план верификације;
- 3) довољно информација на којима се заснива верификационо мишљење, укључујући образложења за процену о томе да ли утврђене нетачности значајно утичу на податке о емисијама изнесеним у извештају о емисијама оператера или оператера ваздухоплова.

Интерна верификациона документација из става 1. овог члана израђује се на такав начин да независна особа за преиспитивање из члана 33. овог правилника и АТС могу да процене да ли је верификација спроведена у складу са овим правилником.

Након потврде извештаја о верификацији у складу са чланом 33. став 7. овог правилника, верификатор у интерну документацију о верификацији уноси резултате независног преиспитивања.

Верификатор, обезбеђује на захтев АТС приступ интерној верификационој документацији и другим релевантним информацијама како би му олакшао оцењивање верификације. АТС може одредити рок у којем верификатор мора омогућити приступ тој документацији.

Издавање извештаја о верификацији

Члан 35.

Верификатор издаје извештај само оператеру или оператеру ваздухоплова који обавља активност обухваћену обимом активности из Прилога овог правилника за коју је верификатор добио акредитацију.

На основу информација прикупљених током верификације, верификатор издаје оператеру или оператеру ваздухоплова извештај о верификацији за сваки извештај о емисијама који је био предмет верификације.

Извештај о верификацији садржи најмање један од следећих налаза:

- 1) да је извештај верификован као задовољавајући;
- 2) да извештај садржи материјалне нетачности које нису исправљене пре издавања извештаја о верификацији;
- 3) да је обим верификације превише ограничен у складу са чланом 36. овог правилника, па верификатор није могао да прибави довољно доказа да би издао верификационо мишљење уз прихватљиву гаранцију да извештај не садржи материјалне нетачности;
- 4) да је због неусаглашености, појединачних или комбинованих са другим неусаглашеностима, извештај о емисијама GHG оператора или оператора ваздухоплова недовољно јасан и да верификатор не може уз прихватљиву гаранцију да тврди да он не садржи материјалне нетачности.

У случају из става 3. тачка 1) овог члана, извештај о емисијама GHG оператора или оператора ваздухоплова може да се верификује као задовољавајући само ако не садржи материјалне нетачности.

Оператер или оператер ваздухоплова доставља надлежној организацији извештај о верификацији заједно са извештајем оператора или оператора ваздухоплова.

Поступање у случају ограниченог обима верификације

Члан 36.

Верификатор може да закључи да је обим верификације из члана 35. став 3. тачка 3) овог правилника превише ограничен у било којој од следећих ситуација:

- 1) ако недостају подаци због којих не може да прикупи доказе неопходне за смањивање верификационог ризика до потребног нивоа за постизање прихватљивог нивоа гаранције;
- 2) ако надлежни орган није одобрио план мониторинга;
- 3) ако план мониторинга није довољно обиман или јасан за доношење закључака о верификацији;
- 4) ако оператер или оператер ваздухоплова није дао на располагање довољно информација на основу којих би верификатор могао обавити верификацију.

Исправљање заосталих нематеријалних неусаглашености

Члан 37.

Верификатор оцењује да ли је оператер или оператер ваздухоплова кориговао неусаглашености наведене у извештају о верификацији које се односе на претходни период мониторинга, где је то релевантно.

Ако оператер или оператер ваздухоплова није кориговао те неусаглашености, верификатор процењује да ли тај пропуст повећава, односно да ли би тај пропуст могао да повећа ризик од нетачности.

Верификатор у извештају о верификацији наводи да ли је оператер или оператер ваздухоплова исправио неусаглашености.

Ако оператер није исправио те неусаглашености, верификатор разматра да ли се тим пропустом повећава или се због њега може повећати ризик од нетачности.

Верификатор у извештају о верификацији наводи да ли је оператер или оператер ваздухоплова исправио неусаглашености.

Верификатор током верификације у интерној документацији о верификацији наводи детаље о томе када и како је оператер или оператер ваздухоплова исправио утврђене неусаглашености.

Побољшање процеса мониторинга и извештавања

Члан 38.

Верификатор у извештају о верификацији, ако утврди да је потребно, укључује препоруке за побољшање перформанси оператера или оператера ваздухоплова које се односе на:

- 1) процену ризика оператера или оператера ваздухоплова;
- 2) развој, документовање, спровођење и одржавање активности протока података и контролних активности, као и вредновање система контроле;
- 3) развој, документовање, спровођење и одржавање процедура за активности протока података, контролних активности, као и других поступака које оператер или оператер ваздухоплова морају увести у складу са прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG;
- 4) мониторинг емисија GHG и извештавање о њима, између осталог и с обзиром на постизање виших нивоа, смањивање ризика и повећавање ефикасности мониторинга и извештавања.

Верификатор у поступку верификације која се обавља након године када су препоруке за побољшање дате у извештају о верификацији проверава да ли је оператер или оператер ваздухоплова поступио према тим препорукама за побољшања и на који начин је спровео побољшања.

Ако се оператер или оператер ваздухоплова није придржавао препорука из претходног извештаја о верификацији или их није правилно спровео, верификатор оцењује какав ефекат то има на ризик од нетачности и неусаглашености.

Поједностављена верификација за постројења

Члан 39.

Изузетно од члана 29. став 1. овог правилника, верификатор може да одлучи да не изврши посету локацијама постројења на основу резултата анализе ризика и ако закључи да му је на други начин омогућен приступ свим релевантним подацима и да су испуњени услови за неспровођење посете локацији.

Одлуку из става 1. овог члана верификатор може да донесе након добијања одобрења надлежног органа, а по захтеву оператера.

Верификатор о одлуци из става 1. овог члана, без непотребног одлагања, обавештава оператера.

Посета локацији не врши се на основу:

- 1) информације о резултатима анализе ризика које достави верификатор;
- 2) информације да је на други начин омогућен приступ релевантним подацима;
- 3) доказа да се на постројење за чију локацију се тражи одобрење да се не посети не примењује одредба става 6. овог члана;
- 4) доказа да су испуњени услови за неспровођење посете локације.

Одлуку из става 2. овог члана верификатор сам доноси, а по захтеву оператера, ако се ради о локацијама постројења са ниским емисијама у складу са прописом којим се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG.

Верификатор увек врши посету локације у следећим случајевима, и то:

- 1) ако верификатор први пут верификује извештај о емисијама GHG оператера;
- 2) ако верификатор није обишао локацију током два периода извештавања која непосредно претходе текућем периоду извештавања;
- 3) ако је током периода извештавања било значајних измена плана мониторинга, у складу са прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG.

Неспровођење посете локацији

Члан 40.

Посета локацији из члана 39. став 1. овог правилника не спроводи се у следећим случајевима, и то:

- 1) ако се верификација односи на постројења категорије А и постројења категорије Б, које су утврђене прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG, а при чему:

(1) постројење има само један ток извора из прописа којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG који је природни гас, или један или више de minimis токова извора који агрегирано не прелазе граничну вредност за de minimis токове извора која је утврђена у тим прописима,

(2) мониторинг природног гаса се обавља фискалним мерењем, које подлеже одговарајућем законском режиму за контролу фискалних мерача и испуњава захтеве по питању нивоа несигурности у вези са одговарајућим нивоом,

(3) се примењују само задате вредности фактора израчунавања природног гаса;

2) ако се верификација односи на постројења категорије А и постројења категорије Б, које су утврђене у прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG, при чему:

(1) постројење има само један ток извора који представља гориво без процесних емисија које може бити чврсто гориво које сагори у постројењу без привременог складиштења, или течно или гасовито гориво које може да се привремено складишти,

(2) се мониторинг активности у вези са током извора обавља коришћењем неког од следећих метода:

- методом фискалног мерења, који подлеже одговарајућем законском режиму за контролу фискалних мерача и испуњава захтеве по питању нивоа несигурности у вези са одговарајућим нивоом,

- методом заснованим искључиво на подацима из рачуна, при чему се по потреби узимају у обзир промене у залихама;

(3) се примењују само задате вредности фактора израчунавања природног гаса,

(4) је надлежни орган одобрио да постројење користи поједностављени план мониторинга у складу са законом којим се уређују климатске промене;

3) ако се верификација односи на постројење са ниским емисијама према прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG, на које се примењује тачка 2. подтач.1) – 3) овог члана;

4) ако се верификација односи на постројење које се налази на локацији без особља, при чему:

(1) се телеметријски подаци са локације без особља шаљу директно на другу локацију где се управља свим подацима и где се они обрађују и похрањују,

(2) је иста особа одговорна за управљање свим подацима и евидентирање података за ту локацију,

(3) је мераче на локацији већ прегледао оператер или лабораторија у складу са прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG, а потписани документ или фотографски доказ са назначеним датумом, који је доставио оператер,

показује да није дошло ни до каквих промена у мерењу или раду постројења од тог инспекцијског прегледа;

5) ако се верификација односи на постројење које се налази на удаљеној или неприступачној локацији, при чему:

(1) је висок ниво централизације података који су прикупљени на тој локацији и који се директно шаљу на другу локацију где се свим подацима управља, где се они обрађују и архивирају уз обезбеђивање доброг квалитета,

(2) је мераче на локацији већ прегледао оператер или лабораторија у складу са прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG, а потписани документ или фотографски доказ са назначеним датумом, који је доставио оператер, показује да није дошло ни до каквих промена у мерењу или раду постројења од тог инспекцијског прегледа.

Тачка 1. подтачка 2) овог члана може да се примењује и ако, поред тока извора из подтачке 1), постројење користи један или више *de minimis* токова извора који агрегирано не прелазе граничну вредност за *de minimis* токове извора која је утврђена у прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG.

Поједностављена верификација за оператера ваздухоплова

Члан 41.

Изузетно од члана 29. став 1. овог правилника верификатор може да одлучи да не спроведе посету малог емитера у складу са прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG ако на основу резултата анализе ризика закључи да му је на други начин омогућен приступ свим релевантним подацима.

Ако оператер ваздухоплова за одређивање потрошње горива користи поједностављене алате из прописа којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG и ако су подаци наведени у извештају добијени коришћењем тих алата без икаквог учествовања оператера ваздухоплова, верификатор на основу анализе ризика може да одлучи да не спроводи провере из члана 22, члана 24, члана 25. ст. 1. и 2. и члана 26. овог правилника.

Поступање код поједностављених планова верификације

Члан 42.

Ако користи поједностављени верификациони план, верификатор у интерној документацији о верификацији наводи образложења за коришћење тих планова, укључујући и доказе о испуњењу услова за коришћење поједностављених планова верификације.

Виртуелни обиласци локација

Члан 43.

Изузетно од члана 29. став 1. овог правилника, ако озбиљне, ванредне и непредвидиве околности изван контроле оператера или оператера ваздухоплова верификатору онемогућавају физички обилазак локације, те ако се након свих разумних настојања те околности не могу превазићи, верификатор може да се одлучи за виртуелни обилазак локације, на основу одобрења надлежног органа.

Верификатор предузима мере за смањење верификацијског ризика на прихватљив ниво како би до разумне мере могао да осигура да у извештају оператера или оператера ваздухоплова нема материјалних нетачности. Физички обилазак локације постројења или оператера ваздухоплова обавља се без непотребног одлагања.

Одлука о виртуелном обиласку локације заснива се на резултатима анализе ризика, као и закључку да су испуњени захтеви за обављање виртуелног обиласка локације. Верификатор о тој одлуци без непотребног одлагања обавештава оператера или оператера ваздухоплова.

Верификатор спроводи виртуелни обилазак локације ако поседује доказе и информације, и то:

1) доказ да није могуће обавити физички обилазак локације због озбиљних, ванредних и непредвидљивих околности изван контроле оператера или оператера ваздухоплова;

2) информације о томе како ће се спровести виртуелни обилазак локације;

3) информације о резултатима анализе ризика коју је спровео верификатор;

4) доказ мера које је верификатор предузео за смањење верификацијског ризика на прихватљив ниво како би до разумне мере могао да осигура да у извештају оператера или оператера ваздухоплова нема материјалних нетачности.

Ако велик број постројења или оператера ваздухоплова задесе сличне озбиљне, ванредне и непредвидљиве околности изван контроле оператера или оператера ваздухоплова, односно да су из законски прописаних јавно здравствених разлога потребне хитне мере, верификатор може увек да обавља виртуелне обиласке локација, ако:

1) постоје озбиљне, изванредне и непредвидиве околности изван контроле оператера или оператера ваздухоплова, односно да су из законски прописаних јавно здравствених разлога потребне хитне мере;

2) оператер или оператер ваздухоплова обавести надлежни орган о одлуци верификатора да спроведе виртуелни обилазак локације, укључујући елементе наведене у ставу 4. овог члана.

У току оцене извештаја оператера или оператера ваздухоплова надлежни орган преиспитује информације које је оператер или оператер ваздухоплова доставио у складу са ставом 5. тачка 2) овог члана и обавештава АТС о резултату оцене.

Спровођење процедура за активности верификације

Члан 44.

Поред документовања, успостављања, спровођења и одржавања једне или више процедура из чл. 15 - 43. овог правилника верификатор спроводи и друге процедуре, поступке или аранжмане.

Верификатор пројектује, документује, спроводи и одржава систем менаџмента квалитетом који обезбеђује конзистентан развој, спровођење, побољшавање и преиспитивање процедура и процеса из става 1. овог члана.

Систем менаџмента из става 2. овог члана садржи нарочито следеће елементе, и то:

- 1) политике и одговорности;
- 2) преиспитивање управљања;
- 3) интерне ревизије;
- 4) корективне мере;
- 5) радње за решавање ризика и могућности и предузимање превентивних мера;
- 6) контролу документованих информација.

Приликом успостављања и примене процедура и процеса из ст. 1. и 2. овог члана верификатор спроводи активности у складу са хармонизованим стандардом из члана 6. овог правилника.

Друге процедуре, поступци и аранжмани за активности верификације

Члан 45.

Верификатори примењују следеће процедуре, процесе и аранжмане за активности верификације из члана 44. ст. 1. и 2. овог правилника:

- 1) процес и политику комуникације са оператером или оператером ваздухоплова и другим релевантним странама;
- 2) адекватне аранжмане за чување поверљивости добијених информација;
- 3) процес за решавање жалби;
- 4) процес за решавање приговора, укључујући индикативни временски оквир;
- 5) процес издавања ревидираног извештаја о верификацији, ако је у извештају оператера или оператера ваздухоплова била утврђена грешка након што је верификатор

поднео извештај о верификацији оператеру или оператеру ваздухоплова да би га он даље проследио надлежној организацији;

6) процедура или процес за ангажовање других спољних организација за обављање активности верификације;

7) процедура или процес којим се осигурава да верификатор преузима пуну одговорност за активности верификације које изводе појединци на основу уговора;

8) процесе који осигуравају правилно функционисање система менаџмента квалитетом из члана 44. ст. 3. и 4. овог правилника, укључујући:

(1) процесе за ревизију система менаџмента квалитетом најмање једном годишње, не дуже од 15 месеци између прегледа менаџмента,

(2) процесе за спровођење интерне ревизије најмање једном годишње, не дуже од 15 месеци између интерних ревизија,

(3) процесе за идентификовање и управљање неусаглашеностима у обављању активности верификатора и предузимање корективних мера за решавање тих неусаглашености,

(4) процесе за идентификовање ризика и могућности у активностима верификатора и предузимање превентивних радњи за ублажавање тих ризика,

(5) процеси за контролу документованих информација.

Вођење записа и комуникација

Члан 46.

Верификатор мора да чува записе, укључујући и записе о компетентности и непристрасности особа, односно управља тим записима ради доказивања усклађености са овим правилником.

Верификатор редовно доставља информације оператеру или оператеру ваздухоплова и другим заинтересованим странама у складу са хармонизованим стандардом из члана 6. овог правилника.

Верификатор обезбеђује поверљивост информација добијених током верификације у складу са хармонизованим стандардом из члана 6. овог правилника.

4. Извештај о верификацији

Садржина извештаја о верификацији

Члан 47.

Извештај о верификацији садржи нарочито:

- 1) име оператера или оператера ваздухоплова који је предмет верификације;
- 2) циљеве верификације;
- 3) обим верификације;
- 4) упућивање на извештај оператера или оператера ваздухоплова који је био верификован;
- 5) критеријуме коришћене за верификацију извештаја оператера или оператера ваздухоплова, укључујући дозволу, по потреби, и верзије одобреног плана мониторинга, као и период важења сваког плана мониторинга;
- 6) ако се односи на верификацију извештаја о емисијама оператера или оператера ваздухоплова, агрегиране емисије приказане по прописаним активностима и по постројењима или оператера ваздухоплова;
- 7) период извештавања које подлеже верификацији;
- 8) одговорности оператера или оператера ваздухоплова, надлежног органа, надлежне организације и верификатора;
- 9) изјаву о верификацијском мишљењу;
- 10) опис свих утврђених нетачности или неусаглашености које нису исправљене пре издавања извештаја о верификацији;
- 11) датуме посета локација и ко их је обавио;
- 12) информације о томе да ли је било отказаних посета локација као и разлоге за отказивање посета;
- 13) сваку неусклађеност са законом којим се уређују климатске промене и прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG, које су уочене током верификације;
- 14) ако се од надлежног органа не може правовремено добити одобрење за метод коришћен за допуњавање непотпуних података у складу са чланом 26. став 3. овог правилника, потврду о томе да ли је коришћена конзервативна метода и да ли она доводи до материјалне нетачности;
- 15) ако је применљиво, препоруке за побољшања;
- 16) име водећег проверавача, независне особе за преиспитвање и, по потреби, проверавача и техничког експерта који су учествовали у верификацији извештаја о емисијама GHG оператера или оператера ваздухоплова;
- 17) датум, име и потпис особе овлашћеног верификатора.

За потребе верификације извештаја о емисијама, осим елемената из става 1. овог члана, оператер или оператер ваздухоплова може ради ефикасности да достави надлежном

органу и информације о поступку верификације у самом извештају или одвојено од извештаја о верификацији најкасније до 15. маја текуће године.

Подаци о нетачности, неусаглашености и неусклађености

Члан 48.

У извештају о верификацији верификатор описује нетачности, неусаглашености и неусклађености са прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG довољно детаљно како би оператеру или оператеру ваздухоплова као и надлежном органу, односно надлежној организацији омогућило да разумеју:

- 1) величину и природу нетачности, неусаглашености или неусклађености са прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG;
- 2) зашто нетачност има или нема материјални ефекат;
- 3) на који елемент извештаја о емисијама GHG оператера или оператера ваздухоплова се односи нетачност, односно на који елемент плана мониторинга се односи неусаглашеност;
- 4) на који члан прописа којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG се односи неусаглашеност.

5. АКРЕДИТАЦИЈА ВЕРИФИКАТОРА И ИЗВЕШТАВАЊЕ О РАДНОМ ПРОГРАМУ

Подаци релевантни за оцену компетентности који се подносе уз пријаву за акредитацију

Члан 49.

Подаци релевантни за оцену компетентности који се подносе уз пријаву за акредитацију односе се на:

- 1) све информације које је затражило АТС;
- 2) процедуре и информације о процесима у обављању активности верификације, као и информације о систему менаџмента квалитетом из чл. 44. и 45. овог правилника;
- 3) критеријуми компетентности из члана 7. став 3. тач. 1) и 2) овог правилника, резултати процеса утврђивања компетентности из члана 7. овог правилника и друга релевантна документација у погледу компетентности особа које учествују у активностима верификације;
- 4) информације о процесу за обезбеђивање сталне непристрасности и независности из члана 12. став 13. овог правилника, укључујући релевантне евиденције о непристрасности и независности подносиоца пријаве и његовог особља;

5) информације о техничким експертима и кључним особама које учествују у верификацији извештаја оператера или оператера ваздухоплова;

6) систем и процес за обезбеђивање одговарајуће интерне документације за верификацију;

7) остале релевантне евиденције верификатора, укључујући евиденције о непристрасности и независности особа.

Захтеви у погледу састава и компетентности тима за оцену верификатора

Члан 50.

Поред захтева који су утврђени у закону којим се уређује акредитација, АТС именује тим за оцењивање који оцењује сваког верификатора који је поднео пријаву за акредитацију.

Тим за оцењивање мора да буде састављен од водећег оцењивача и по потреби, одговарајућег броја оцењивача или техничких експерата, за одређени обим акредитације.

Тим за оцењивање мора да укључи бар једну особу која поседује знање о мониторингу и извештавању о емисијама GHG које је релевантно за обим акредитације и компетентност и разумевање који су потребни за оцењивање активности верификације код оператера постројења или оператера ваздухоплова из обима акредитације и бар једну особу која поседује знање о релевантном законодавству Републике Србије.

Захтеви у погледу компетентности оцењивача

Члан 51.

Поред захтева који су утврђени у закону којим се уређује акредитација, оцењивач мора да поседује компетентност за обављање оцењивања верификатора, и нарочито треба да:

1) познаје закон којим се уређују климатске промене, овај правилник, релевантне стандарде и друго релевантно законодавство, као и смернице за примену;

2) поседује знање у области провере података и информација из члана 9. став 1. тачка 2) овог правилника, стечено обуком или приступом особи која поседује знање и искуство у области таквих података и информација.

Водећи оцењивач мора да испуњава захтеве у погледу компетентности из става 1. овог члана, да покаже компетентност да води тим за оцењивање и да је одговоран за обављање оцењивања у складу са овим правилником.

Особе које преиспитују пријаве за акредитацију и особе које доносе одлуке о додељивању, проширивању или обнављању акредитације би требало да, поред захтева у погледу компетентности из става 1. овог члана, имају и довољан ниво знања и искуства да могу да обаве вредновање акредитације.

Захтеви у погледу компетентности техничких експерата

Члан 52.

АТС може да укључи техничке експерте у тим за оцењивање који ће пружити детаљно знање и експертизу о одређеној теми који су потребни као помоћ водећем оцењивачу или оцењивачу при обављању активности оцењивања.

Технички експерт мора да има захтевану компетентност да се ефективно помогне водећем оцењивачу и оцењивачу по теми за коју се захтева знање и експертиза таквог експерта, и треба да:

- 1) познаје закон којим се уређују климатске промене, овај правилник, релевантне стандарде и друго релевантно законодавство, као и смернице за примену;
- 2) има задовољавајуће разумевање активности верификације.

Технички експерт мора да реализује специфициране задатке под вођством и уз потпуну одговорност водећег оцењивача датог тима за оцењивање.

Форма и садржина извештаја о реализацији радног програма

Члан 53.

Извештај о реализацији радног програма над радом верификатора садржи најмање следеће информације о сваком верификатору којег је акредитовало АТС:

- 1) податке о почетној акредитацији верификатора којег је АТС акредитовало, укључујући обим акредитације тих верификатора;
- 2) све промене у обиму акредитације тих верификатора;
- 3) сумарне резултате активности надзорних и поновних оцењивања које је обавило АТС;
- 4) сумарне резултате обављених ванредних оцењивања, укључујући разлоге због којих су та ванредна оцењивања започета;
- 5) све приговоре на рад верификатора који су поднети од последњег извештаја и мере које је предузело АТС;
- 6) податке о активностима које је предузело АТС као одговор на информације које је доставио надлежни орган, осим ако АТС сматра те информације приговором у складу са законом којим се уређују климатске промене.

За реализацију програма из става 1. надлежни орган доставља АТС све релевантне информације, укључујући и релевантне смернице.

Извештај о реализацији програма надзора над радом верификатора подноси се у писменој форми и/или електронским путем.

6. ЗАВРШНА ОДРЕДБА

Ступање на снагу

Члан 54.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

ОБИМ АКРЕДИТАЦИЈЕ ВЕРИФИКАТОРА

Обим акредитације верификатора који се наводи у сертификату о акредитацији обухвата следеће групе активности:

Група активности бр.	Обим акредитације
1.	Сагоревање горива у постројењима у случајевима кад се користе само комерцијална стандардна горива како су дефинисана у прописима којима се уређује мониторинг и извештавање о емисијама GHG или кад се у постројењима категорије А или Б користи природни гас
	Сагоревање горива у постројењима без ограничења
2.	
3.	<ul style="list-style-type: none"> — Производи кокса — Постројења за печење или синтеровање руде метала (укључујући сулфидне руде) укључујући континуирано ливење — Производња сировог гвожђа или челика (примарна или секундарна фузија) укључујући континуирано ливење
4.	<ul style="list-style-type: none"> — Производња или прерада небојених метала (укључујући легуре гвожђа) — Производња секундарног алуминијума — Производња или прерада обојених метала, укључујући производњу легура
5.	Производња примарног алуминијума (смиције CO ₂ i PFC)
6.	<ul style="list-style-type: none"> — Производња цементног клинкера — Производња креча или калцинација доломита или магнезита — Производња стакла укључујући стаклено влакно — Производња керамичких производа жарењем — Производња изолационих материјала од минералне вуне — Сушење или калцинација гипса или производња гипсаних плоча и других гипсаних производа

Група активности бр.	Обим акредитације
7.	<ul style="list-style-type: none"> — Производња целулозе из дрвета или других влакнастих материјала — Производња папира или картона
8.	<ul style="list-style-type: none"> — Производња чађи — Производња амонијака — Производња основних органских хемикалија крекирањем, реформирањем, делимичном или потпуном оксидацијом или специфичним поступцима — Производња водоника (H₂) и синтетичког гаса разградњом или делимичном оксидацијом — Производња соде/ натријум карбоната (Na₂CO₃) и соде бикарбоне/ натријум хидрогенкарбонат (NaHCO₃)
9.	<ul style="list-style-type: none"> — Производња азотне киселине (емисије CO₂ и N₂O) — Производња адипинске киселине (емисије CO₂ и N₂O) — Производња глиоксала и гиоксалне киселине (емисије CO₂ и N₂O)
10.	<ul style="list-style-type: none"> — Хватање GHG из постројења за транспорт и геолошко складиштење на локацијама за складиштење у складу са законом којим се уређују рударство и геолошка истраживања — Транспорт GHG гасоводима, за геолошко складиштење на локацијама за складиштење дозвољеним у складу са законом којим се уређују рударство и геолошка истраживања
11.	<ul style="list-style-type: none"> — Геолошко складиштење GHG на локацијама за складиштење дозвољеним у складу са закону којим се уређују рударство и геолошка истраживања
12.	<ul style="list-style-type: none"> — Ваздухопловне делатности (подаци о емисијама)